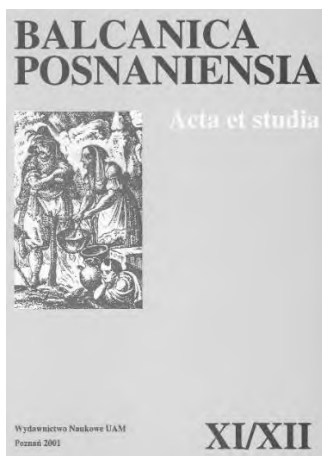

Giza Antoni, *Stosunki narodowościowe na ziemiach macedońskich w początkach XX wieku*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 2001, t. 11–12, s. 129–136.

<https://doi.org/10.14746/bp.2001.11-12.14>

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/bp/article/view/52619>

Instytucją przechowującą materiały źródłowe jest Biblioteka Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

<http://bch.amu.edu.pl>

Zadanie zostało zrealizowane w ramach konkursu „Społeczna odpowiedzialność nauki II – Wsparcie dla bibliotek naukowych”. Projekt zatytułowany „Digitalizacja archiwalnych wydań czasopism naukowych zgromadzonych przez Bibliotekę Coll. Historicum UAM”. Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu Społeczna odpowiedzialność nauki II. Wsparcie dla bibliotek naukowych (umowa nr BIBL/SP/0092/2024/02 z dnia 05.12.2024). Całkowita wartość projektu: 247 236,00 zł. Kwota dofinansowania: 220 836,00 zł.

The institution storing the source materials is the Library of the Collegium Historicum of the Adam Mickiewicz University in Poznań.

<http://bch.amu.edu.pl>

The task was carried out within the framework of the competition “Social Responsibility of Science II – Support for Scientific Libraries”. The project entitled “Digitization of archival editions of scientific journals collected by the Library of the Coll. Historicum of Adam Mickiewicz University”. The project was co-financed from state budget funds granted by the Minister of Science within the framework of the Programme Social Responsibility of Science II. Support for Scientific Libraries (agreement no. BIBL/SP/0092/2024/02 of 05.12.2024). Total value of the project: PLN 247,236.00. Amount of co-financing: PLN 220,836.00.

UNIwersYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki II

STOSUNKI NARODOWOŚCIOWE NA ZIEMIACH MACEDOŃSKICH W POCZĄTKACH XX WIEKU

ANTONI GIZA

ABSTRACT. Giza Antoni, *Stosunki narodowościowe na ziemiach macedońskich w początkach XX wieku* (Ethnic relations on the Macedonian territories in the early 20th century). Balcanica Posnaniensia. Acta et studia, XI/XII, Poznań 2001. Adam Mickiewicz University Press, pp. 129-135. ISBN 83-232-1078-0, ISSN 0239-4278. Polish text with a summary in English.

Antoni Giza, Instytut Historii Uniwersytetu Szczecińskiego (Institute of History, Szczecin University), ul. Cukrowa 8, 71-041 Szczecin, Polska–Poland.

W pierwszej dekadzie XX wieku ziemie macedońskie, przez które rozumiemy trzy ówczesne wilajety tureckie: salonicki, kosowski i bitolski, znajdowały się nadal pod panowaniem Porty. Podczas kiedy niektóre narody słowiańskie, jak Grecy, Serbowie i Bułgarzy uwolnili się już od władzy Stambułu, Macedonia nie stanowiła nawet odrębnej prowincji. Nawet dzisiaj trudno jednoznacznie określić zasięg terytorialny i granice Macedonii, każda prawie próba musi bowiem kolidować z niezwykle rozbieżnymi i zasadniczo przeciwstawnymi opiniami wynikającymi ze sprzecznych interesów państw ościennych – Grecji, Bułgarii i do niedawna tzw. „starej” Jugosławii. W gruncie rzeczy granice Macedonii przebiegają: od zachodu od góry Korab i rzeki Czarny Drin, przez Jez. Ochrydzkie i Jez. Prespańskie do Korczy i dalej aż do gór Pindos; od północy i wschodu – od styku z Tracją Wschodnią i rzeki Mesty, poprzez zachodni masyw Rodopów i Gór Rilskich, dalej poprzez Strumę i Osogowską Płaninę pomiędzy Wardarem i Morawą do Sar Płaniny. Granica południowa Macedonii przebiega od styku z Tesalią i góry Olimp, skręcając na południe od Półwyspu Chalcydyckiego. Oczywiście, takie przedstawienie granic Macedonii budziło i nadal budzi gwałtowny sprzeciw Bułgarii i Grecji, które ponadto generalnie kwestionują samo istnienie narodu macedońskiego, uważając go za część Bułgarów lub też w przypadku Greków – jego prawo do obecnej nazwy i symboli. Wobec tego tak zakreślony zasięg terytorialny tego kraju nie jest i nie może być w istniejącej, jak i ówczesnej sytuacji politycznej niepodważalny. We współczesnej polskiej historiografii najbliższej precyzyjnego określenia terytorium Macedonii jest krakowska badaczka Irena Stawowy-Kawka,

określająca jego wielkość na około 67 740 km². Z tego obszaru ponad połowa, dokładnie 34 203 km², wchodzi w skład Grecji jako Macedonia Egejska, stanowiąc 13 okręgów administracyjnych. Niepodległa obecnie Macedonia, zwana Wardarską, była jugosłowiańska republika związkowa obejmuje obszar mniejszy, liczący 25 713 km². W granicach Bułgarii znajduje się 6798 km² obszaru północno-wschodniej Macedonii z miastami Gorna Dżumaja, Petricz, Razłóg i kilku innymi. Nawet Albania, roszcząca sobie pretensje terytorialne do Macedonii, posiada w swoich granicach 521 km² ziem macedońskich¹.

Przedstawione powyżej rozważania na temat terytorium macedońskiego odnoszą się do lat nam współczesnych, jednakże mają swój walor przy analizie tego problemu w odniesieniu do początkowych lat XX w. Wtedy zasięg terytorium zamieszkanego przez ludność macedońską był większy, gdyż biorąc pod uwagę kryterium etniczne, ludność macedońska sięgała znacznie dalej na południe, do rejonów, gdzie obecnie, z powodu określonej polityki władz greckich już jej nie ma. Chodzi tu o uznawane przedtem za macedońskie takie okręgi, jak m.in. Lerin (gr. Florina), Kostur (gr. Kastoria), Seres (gr. Serrai) i częściowo Saloniki, zamieszkane wtedy przez Słowian, licznych zwłaszcza na przedmieściach. W początkach XX w. Macedończycy zamieszkiwali niektóre rejony Kosowa oraz sięgali dalej na północ w kierunku należącego obecnie do Serbii miasteczka Tyrgowiszte. Ponadto struktura etniczna okolic Jez. Ochrydzkiego przedstawiała się w porównaniu do obecnej zupełnie inaczej, a mianowicie w rejonie tym zdecydowanie dominowali Słowianie macedońscy, przy relatywnie niewielkiej liczbie muzułmańskich Albańczyków. Obecnie na tym terenie obserwujemy dynamiczny przyrost liczby ludności albańskiej, dokonujący się niemalże w postępie geometrycznym, zagrażający macedońskiemu stanowi posiadania, podobnie jak w Kosowie serbskiemu i czarnogórskiemu.

Podobnie prezentuje się sprawa określenia składu etnicznego i przynależności zamieszkującej ziemi macedońskiej ludności do poszczególnych narodów. Ta kwestia budziła już od końca XIX w., ściślej od traktatu z San Stefano i kongresu berlińskiego w 1878 r., niezwykle gorące kontrowersje. Służyć miała bowiem podkreśleniu pretensji terytorialnych do ziem macedońskich, które po wyzwoleniu się spod panowania tureckiego zaczęły coraz mocniej podnosić państwa ościenne. Problem macedoński do połowy XIX w. pozostawał niejako w uśpieniu, na co wpływał słaby stosunkowo ruch narodowowyzwoleńczy Słowian bałkańskich i niski stopień świadomości narodowej Macedończyków. Dopiero powstanie Księstwa Serbskiego i podniesienie przez jego władców idei jugosławizmu przyczyniły się do wzrostu zainteresowania także Macedonią².

Struktura etniczna ludności Macedonii była w początkach XX w. niezwykle skomplikowana i taka pozostaje do tej pory. Miała ona nierozzerwalny związek z podziałami wyznaniowymi. Cechą charakterystyczną było i jest występowanie w tym kraju niemal wszystkich narodowości zamieszkujących Półwysep Bałkański,

¹ I. Stawowy-Kawka, *Macedonia w polityce państw bałkańskich w XX wieku*, Kraków 1993, s. 11.

² Szerzej, zob. A. Giza, *Idea jugosławizmu w latach 1800-1918*, Szczecin 1992.

reprezentujących wszystkie istniejące tam religie. W omawianym okresie Słowianie macedońscy stanowili we wszystkich częściach swojego kraju większość, przeważając liczebnie nad Grekami, narodami muzułmańskimi i innymi. Przy próbach określenia struktury narodowościowej Macedonii pewną komplikację stanowi urzędowe określanie przez władze greckie Macedończyków i innych Słowian zamieszkujących ziemie macedońskie mianem Sławofonów, czyli rzekomych Greków, mówiących językiem słowiańskim. Oprócz nich kraj ten zamieszkują muzułmańscy Turcy, Albańczycy, nieliczni Tatarzy i Czerkiesi, a raczej ich potomkowie. Wcześniej od nich do Macedonii przybyli Kucowołosi, zwani też Arumunami, którzy na przełomie XIX i XX w. stali się przedmiotem poważnych komplikacji w stosunkach rumuńsko-greckich. Poza nimi należy wymienić Cyganów, Żydów, nielicznych Ormian i in. Trudno zdefiniować i precyzyjnie rozdzielić zamieszkujących wtedy ziemie macedońskie Serbów i Bułgarów od Macedończyków.

W tej sytuacji badania nad stanem etnicznym Macedonii były bardzo utrudnione, gdyż każda próba praktycznie przynosiła sprzeczne wyniki. Podczas spisu dokonanego przez Serbów okazało się, że aż 2 048 000 ludności Macedonii to Serbowie, natomiast Bułgarów szacowano tylko na 57 000, Greków na 201 100, Albańczyków na 165 600, Turków na 231 400, Kucowołochów na 74 400. Pozostali, czyli 102 200 osób, zostali przez Serbów zaliczeni do grupy „innych”, natomiast spis ten pozostaje jako niezbitý dowód intencji serbskich wobec Macedonii. Charakteryzuje go rażąca sprzeczność z rzeczywistością, a przede wszystkim nieuznanie Macedończyków za odrębny naród słowiański, co w efekcie prowadziło do zaliczenia ich wszystkich do grupy narodowej serbskiej³.

Bułgarski spis, podobnie jak serbski, miał służyć dowiedzeniu racji Sofii i rzecz jasna nie liczył się z obiektywną rzeczywistością. Jeśli więc Serbowie uważali za „swoich” aż 2 048 000 osób, to Bułgarzy znajdowali w Macedonii tylko 700 ludzi narodowości serbskiej. Skrajnie rozbieżne były także oceny stanu ludności bułgarskiej – u Serbów 57 600 osób, a według spisu bułgarskiego 1 184 000 osób. Dalej spis bułgarski wykazywał 489 600 osób narodowości tureckiej, 222 200 Greków, 124 200 Albańczyków, 77 200 Kucowołochów oraz więcej niż spis serbski, bo 147 200 „innych”. Spisy serbski i bułgarski były wyrazem przeciwnego postrzegania struktury narodowościowej Macedonii i stanu liczebnego poszczególnych narodów. Stosunkowo najmniejsze różnice dotyczyły ludności kucowłoskiej.

Ocena grecka miała podobny cel, co dwie poprzednie, a mianowicie przede wszystkim wsparcie swoich pretensji terytorialnych wobec tego kraju. W Atenach oceniano, że ten sporny obszar zamieszkuje aż 656 300 Greków, 454 700 Serbów, 576 600 ludności tureckiej, liczonych łącznie z Albańczykami, ponieważ spis ten nie wykazywał populacji albańskiej w odrębnej pozycji. Ponadto Grecy znacznie zaniżali w porównaniu do Serbów i Bułgarów liczbę Kucowołochów, ocenianych tylko na 41 200 osób oraz „innych” określali na 91 700 osób. Bułgarów szacunki greckie nie dostrzegały w ogóle, natomiast stwierdzały zamieszkiwanie na teryto-

³ A. Giza, *Ziemie macedońskie na przełomie XIX i XX wieku*, Szczecin 1996, s. 62.

rium Macedonii Słowian macedońskich, którzy wypełniali brakującą do stanu 3 250 000 resztę. Wszystkie te trzy subiektywne oceny pozostawały w sprzeczności z rzeczywistym stanem rzeczy, z którym bardziej liczyli się badacze i politycy zachodnioeuropejscy. Spośród nich najbliższy faktycznemu stanowi rzeczy był spis niemiecki, wprowadzający w miejsce rubryki „Bułgarzy” pozycję „Słowianie macedońscy”. Jednakże Niemcy różnili się od Greków tym, że stwierdzali w Macedonii aż 2 mln Serbów. Ponadto ocena niemiecka opiewała na 250 000 Turków, 200 000 ludności greckiej, 300 000 Albańczyków, 100 000 Arumunów, nie znajdując dla odróżnienia od trzech poprzednich szacunków nikogo spośród przedstawicieli mniejszych narodów, określanych jako „inne”, tak jakby w Macedonii nie było wcale Żydów, Ormian itp.⁴

Według oficjalnych danych tureckich podział ludności zamieszkującej ziemie macedońskie pod względem wyznaniowym nasuwał jeszcze inne wnioski. Uznających patriarchę konstantynopolińskiego, czyli Greków, Arumunów i Serbów naliczono 807 900 osób, zaś uznających egzarchat, czyli Bułgarów wraz z włączonymi w tę liczbę Macedończykami nastawionymi probułgarsko oszacowano na 608 100. Resztę stanowili muzułmanie, a więc Turcy, Albańczycy, zislamizowani Słowianie itp. w łącznej liczbie 1 717 900 osób. Wnioski wynikające z tego miały sugerować wyraźną przewagę muzułmanów i turecki charakter kraju, w którym tylko niektóre odosobnione obszary hołdowały metropolicie lub egzarsze, co z kolei teoretycznie w myśl rozumowania tureckiego, szczególnie młodoturków, wcale nie musiało oznaczać irredenty antytureckiej. W spisie tym Turcy zaakcentowali istnienie na ziemiach macedońskich ludności katolickiej w liczbie około 4000, rozmieszczonej przede wszystkim w wilajecie kosowskim (3300 osób) i salonickim (700 osób). Liczbę Żydów Turcy szacowali na 62 900 ludzi, skupionych głównie w wilajecie salonickim⁵.

Turcy nie stwierdzali istnienia na ziemiach macedońskich ludności protestanckiej, co nie odpowiada prawdzie, ponieważ i oni tam egzystowali, chociaż w niewielkiej liczbie, o czym świadczy fakt prowadzenia przez nich religijnej propagandy. Oprócz niej w grę wchodziła także akcja propagandowa Kościoła katolickiego i silniejsza od dwóch poprzednich – akcja cerkwi prawosławnej, zarówno greckiej, jak i bułgarskiej. Propaganda katolicka osiągała znaczne sukcesy, czego wyrazem było w 1876 r. przyjęcie unii przez ponad 20 tys. mieszkańców Macedonii, uznających papieża za najwyższego zwierzchnika religijnego. Było to 3950 rodzin z południowej Macedonii. Protestanci, korzystając z pomocy materialnej Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych, otwierali szkoły wyznaniowe we wschodniej części Macedonii i wydawali gazetę „Zornica”, ale znaczniejszych sukcesów w procesie pozyskiwania nowych wiernych ze względu na silne przeciwdziałanie cerkwi prawosławnej oraz pozycję islamu nie udało im się odnieść. Pod wpływem tych działań, które niekiedy przybierały wręcz charakter walki o każdego pojedynczego człowieka, doszło do głębokiego rozdarcia postaw ludności mace-

⁴ Ibidem, s. 63.

⁵ Cyt. za T. Wituch, *Tureckie przemiany. Dzieje Turcji 1878 – 1923*, Warszawa 1980, s. 93.

dońskiej. Wpłynęło to na pojawienie się w początkach XIX w. w Macedonii skrajnie przeciwnych sobie orientacji politycznych, jak serbomani, bułgarofile, grekomani, egzarchiści, patriarchiści, protestanci, katolicy, nie mówiąc już o tradycyjnie silnym i nietolerancyjnym islamie, będącym podstawą silnego związku z państwowością turecką pod koniec I. dekady XX w. – wyrazem wiązania się z niepodległościowymi dążeniami Albańczyków. Przedstawiciele poszczególnych wrogich sobie orientacji występowali przeciwko sobie coraz ostrzej, doprowadzając w ciągu kilku lat do wyniszczającej wojny „każdego z każdym”. Dało to plon w postaci nieustających zmagających się bułgarskich, serbskich, albańskich i partyzanckich oddziałów greckich, tak pomiędzy sobą, jak też przeciwko armii tureckiej. W tej bezpardonnej walce nie przebierano w środkach. Według relacji krakowskiego miesięcznika „Świata Słowiańskiego”, czetnicy bułgarscy jesienią 1907 r. na terenie Starej Serbii i Macedonii spalili jednorazowo 23 domy. Czeta bułgarską dowodziło wtedy trzech czynnych oficerów armii bułgarskiej, a w jej szeregach znajdowało się ponad 60 żołnierzy bułgarskich. Jak informowano, akcje terrorystów bułgarskich spowodowały kontrakcje Serbów i Greków o podobnym przebiegu i skutkach dla miejscowej ludności macedońskiej⁶.

Rozdarcie wyznaniowe i polityczne mieszkańców Macedonii w początkach XX w. zdawało się sprzyjać polityce Stambułu, który resztę swoich posiadłości bałkańskich dzierżył coraz słabszą ręką. Dlatego też władze tureckie nie sprzeciwiały się tej sytuacji, licząc na to, że postępujące coraz głębsze zantagonizowanie rozmaitych grup narodowościowych i wyznaniowych stanie się czynnikiem utrudniającym podnoszenie żądań niepodległościowych i ingerencję mocarstw zachodnioeuropejskich, a w konsekwencji pomoże Turcji utrzymać panowanie nad tym krajem. Wracając jednak do sprzecznych ze sobą szacunków demograficznych, dotyczących mieszkańców Macedonii, warto także przytoczyć dane „Świata Słowiańskiego”, którego publicyści niezwykle żywo interesowali się wtedy Bałkanami, w tym także Macedonią. Na podstawie informacji i danych własnych oraz posiłkując się pracą rosyjskiego neoslawisty Aleksandra Baszmakowa, doszli oni do wniosku, że na terytorium trzech wilajetów macedońskich zamieszkiwało w 1909 r. 1 492 247 osób wyznań chrześcijańskich, 857 738 muzułmanów oraz 68 040 Żydów. Spośród tej liczby wyodrębniano 1 099 737 Bułgarów chrześcijan (nie Macedończyków – sic!) oraz 146 803 Bułgarów wyznania mahometańskiego, tzw. Pomaków, czyli razem „Świat Słowiański” szacował ludność bułgarską w Macedonii na znaczną liczbę 1 246 540 osób, co nie było zgodne z prawdą. Rzecz znamienna – neoslawiści krakowscy w ogóle nie dostrzegali w Macedonii odrębnej ludności macedońskiej, co nie może świadczyć o przesadnych sympatiach probułgarskich „Świata Słowiańskiego”, lecz raczej o braku dokładnych informacji zarówno w przypadku Baszmakowa, jak też i publicystów miesięcznika krakowskiego. Cechą charakterystyczną prawie wszystkich ocen struktury demograficznej ziem macedońskich w tym czasie było zawyżanie populacji bułgarskiej. Serbów szacowano na 72 309, a Słowian traktowanych łącznie na 1 318 93 osób. Ludności tureckiej naliczono 494 964,

⁶ *Ciągle walki czet, Świat Słowiański*, 1907, XII, s. 453.

Albańczyków zaś 160 812 osób. Miesięcznik krakowski, będący organem działającego w tym mieście Klubu Słowiańskiego znajdował ponadto na omawianym terytorium 221 631 osób narodowości greckiej i 73 389 Arumunów, a oprócz wymienionych jeszcze 67 840 mieszkańców narodowości żydowskiej, 55 597 Cyganów oraz 24 847 osób różnych innych pomniejszych narodowości⁷.

Krakowscy neosławiści akcentowali także rolę Bułgarii w wypłynięciu na arenę międzynarodową sprawy macedońskiej i jej posunięcia przyczyniające się do zaostrzenia powstałych konfliktów. Uwypuklali fakty przeznaczania coraz większych sum w budżecie państwa bułgarskiego na wydatki wojenne, związane z prowadzoną tam działalnością czet bułgarskich⁸.

Warto także zwrócić uwagę na statystykę W. Kynczowa, który na terenie Macedonii Wardarskiej w 1900 r. stwierdzał zamieszkiwanie 629 201 Bułgarów, 170 040 Turków, 114 112 Albańczyków, 29 440 Kucowołochów, 15 893 Cyganów, 7 150 Żydów, 5 145 Greków, 550 Czerkiesów i 3 300 innych narodowości. W Macedonii Egejskiej zaś odnotowywał on 358 290 osób narodowości bułgarskiej, stanowiącej 49,92 % ogółu ludności⁹. Stosunek liczbowy poszczególnych grup narodowościowych ulegał w początkowych latach XX w. znacznym zmianom. Wpłynęły na to przede wszystkim czynniki z zakresu spraw wewnętrznych, a jeszcze bardziej polityka międzynarodowa, zarówno państw bałkańskich i Turcji, jak i w mniejszym stopniu mocarstw europejskich. Znaczenie miało tu powstanie ilindeńskie, które spowodowało migracje ludności w niektórych rejonach oraz wojny bałkańskie 1912-1913 r. i następująca po nich I wojna światowa. Największe zmiany w strukturze narodowościowej Macedonii na niekorzyść ludności słowiańskiej dokonały się w jej greckiej części, czyli w Macedonii Egejskiej. Spowodowała je określona i bardzo konsekwentna polityka Aten, nastawiona na zmniejszenie potencjału liczebnego zarówno Bułgarów, jak i Macedończyków na obszarach przyznanych Grecji. Władze ateńskie przy wsparciu cerkwi systematycznie i konsekwentnie prowadziły politykę asymilacji narodowej, obejmując nią zwłaszcza szkolnictwo. Określone skutki przyniosły masowe wymiany ludności z krajami ościennymi, zwłaszcza z Bułgarią, prowadzone w latach 1919 i 1922-1928¹⁰.

Spisy ludności prowadzone w Macedonii przez Bułgarów wykazywały istnienie w tym kraju ludności bułgarskiej z całkowitym pominięciem macedońskiej. Według oficjalnej wykładni politycznej Sofii, Macedończycy należeli do narodu bułgarskiego, mówili gwarą bułgarszczyzny i nie byli uznawani za odrębną narodowość. Podobne konkluzje wynikały ze spisów, dokonywanych przez władze bułgarskie w przyznanej Bułgarii Macedonii Piryńskiej. W 1919 r. na ogólną ilość ludności tej części Macedonii 213 540 osób, 165 000 określano jako Bułgarów, 34 850 – Turków, 3 230 Greków, 4 270 – Kucowołochów, 695 – Żydów, 5 495 – Żydów i innych narodowości. Znamienne jest zupełne niezauważanie ludności ma-

⁷ Świat Słowiański, 1909, II, s. 145.

⁸ J. Nitowski, *Wnioski z budżetu bułgarskiego*. Świat Słowiański, 1909, XI, s. 953.

⁹ W. Kynczow, *Izbrani proizwedenija*, Sofija 1970, s. 520, 595.

¹⁰ I. Stawowy-Kawka, o. c., s. 17.

cedońskiej na tym terenie, tak w tym spisie, jak i wszystkich późniejszych, przeprowadzanych przez władze bułgarskie. Natomiast stan ludności bułgarskiej ulegał systematycznemu wzrostowi¹¹.

ETHNIC RELATIONS ON THE MACEDONIAN TERRITORIES IN THE EARLY 20TH CENTURY

Summary

In the early 20th century the Macedonian territories were inhabited by a conglomeration hard to define in terms of religion and nationality. Of the total population of ca. 3 250 000, ca. 50% were Muslims, while the other half included Christians (Orthodox, Catholic, few Protestants), believers of the Armenian-Catholic church, and Jews. Speaking about Muslims, I mean mainly Turks and Albanians, but also converted Macedonian Slavs, Tartars, and Circassians. The group of Christians was dominated by Macedonians, Greeks, Bulgarians, Serbs and Kucowallachians, whereas Catholics and Protestants had a small representation and were spread over the whole territory, like Armenians and Jews.

Inasmuch as the identification of the religious composition of the Macedonian territories is not too difficult, the determination of the ethnic map of the country makes a separate and much more complex problem. The issue has been made even more complicated by the previous attempts to estimate and define the ethnic composition of Macedonia which resulted in contradictory and erroneous conclusions. Just to give an example, according to the Macedonian statistics, Macedonia is inhabited by 2 millions of Serbs and only 57 thousands of Bulgarians, whereas the Bulgarian statistics claim that the number of Bulgarians is slightly below 2 millions while that of Serbs is ca. 700 thousands. Greeks, on the other hand, did not acknowledge the presence of Macedonians and Bulgarians in Macedonia at all, but acknowledged a 40 000 population of Serbs and a significantly overestimated, slightly below 1 million, population of Greeks. The statistics made by the Balkan countries served the purpose of current politics, in particular the cause of taking over the Macedonian territories. More objective are the Western European statistics, even though they were rarely updated, since the ethnic structure of Macedonia kept changing due to ongoing wars and uprisings.

¹¹ Ibidem, s. 26.